

Gabrielė LABANAUSKAITĖ

DRAMOS FORMOS BEIEŠKANT

POKALBIS SU RAŠYTOJU IR AKTORIUMI CHRISU THORPE'U

Su britų rašytoju ir aktoriumi Chrisu THORPE'u susipažinome šiuolaikinės dramaturgijos festivalio „Dramokratija“ metu Vilniuje. Chrisas Thorpe'as aktyviai rašo scenai, bendradarbiauja su Karališkuoju ir Baltarusijos teatrais, yra vienas iš „Unlimited“ teatro Didžiojoje Britanijoje įkūrėjų, taip pat veda įvairias dramaturgijos rašymo dirbtuves ir kursus. Parašęs pjeses „Patvirtinimas“, „Trečiasis angelas“ ir kt., Chrisas dažniausiai įtraukia publiką į savo spektaklių kūrimą, taip palikdamas nemažai vietos improvizacijai bei atsitiktinumui.

Esi sakęs, kad „nereikia kaskart išbandyti ką nors naujo. Eksperimentuoti reikia vakarieniaujant, o per pietus renkiesi tai, kas, žinai, bus skanu“. O kada laikas eksperimentuoti dramaturgijoje?

Kiekvieną kartą, kai pradedi ką nors naujo. Ne tiek dėl eksperimento, kiek dėl naujos pradžios. Reikia savęs paklausti, ar renkiesi tokią formą dėl to, kad žinai, jog ji suveiks, ar dėl to, kad manai, jog ji suveiks. Ir ko iš tikrųjų reikia pjesės temai. Labai lengva eiti jau pramintu taku, tad kartais reikia pradėti nuo tuščio lapo ir paieškoti kitokios formos, kuri gal ne tokia patogi. Todėl tai ir vadinama eksperimentu, nes nežinai, ar tai veiks. Taigi klausai savęs dvejodamas, ar atsakysi.

Man labai patinka, kaip Tu filosofiškai ir nuosekliai formuluoji klausimus, kaip tai tampa „kopėčiomis“ į palaiptaisią ką suvokimą.

Tai ne filosofinis metodas, o labiau požiūrio pakeitimas. Pavartosiu labai prastą metaforą, bet palyginsiu pjesę su kibiru vandens. Politinės diskusijos taip pat yra kibiras vandens. Lygiai kaip ir romantiški santykiai. Mes suprantam, kad vanduo yra reikalingas, todėl koncentruojamės į jį. Šiuo atveju vanduo yra esmė, kurią norime pasakyti, arba tema, arba politinis konfliktas, apie kurį norime kalbėti. Bet mes nekreipiam dėmesio į kibirą. Mums rūpi, ar vanduo tinkamos temperatūros, ar jis nuodingas, jei taip – kaip padaryti jį nebeuodingą. Tai tikrai puikūs klausimai, tačiau mes niekada neįsisiūriname į kibirą ir negalvojame: „Ar jis tinkamos formos? Ar pagamintas iš tinkamos medžiagos? Ar jį lengva pakelti? Ar jis toks pat mums visiems?“ Rasti esmingą klausimą, į kurį įmanoma atsakyti, ir tuomet tame klausime rasti tai, kas padąsintų žmones žvelgti į struktūrą, ne į turinį. Ar supranti mano mintį? Tai ne politinė filosofija. Tai ne technika. Tai netgi ne kažkas sumanaus ar naujo. Tai tiesiog pakeistas požiūris. Įsigilinti į tai, kaip mes mąstom, ne ką mes mąstom. Pastebėti, kokia struktūra mes kalbame apie dalykus, ir bandyti ją kves-

LOOKING FOR THE FORM OF DRAMA. A TALK WITH THE BRITISH WRITER AND ACTOR CHRIS THORPE

The British writer and actor Chris THORPE came to Vilnius for the contemporary drama reading festival 'Dramokratija'. Thorpe collaborates with the Royal Theatre, the Theatre of Belarus, and many others. He also leads various playwriting workshops and courses, and has written plays such as Confirmation and Third Angel. He usually involves the public in creating a performance together, so he leaves a lot of space for improvisation and coincidence. The playwright Gabrielė LABANAUSKAITĖ interviews Chris Thorpe.

tionuoti bei pakeisti. Tiek, kiek įmanoma kalbant apie pažiūras ar nuomones apie temą. Paprasčiausias pavyzdys. Labai lengva parašyti pjesę „Blogai būti rasistu“. Kur kas verčiau būtų parašyti pjesę, kalbančią apie psichologines mūsų visuomenės mąstymo priežastis, dėl kurių mes visi esame šiek tiek rasistai: kokie biologiniai instinktai mus paverčia rasistais; ir kaip mes galime tai pakeisti – biologiškai, politiškai ir lingvistiškai, ir tai, kas leidžia mums diskutuoti, kodėl mes taip elgiamės. Tai jau vanduo kibire.

Dažnai sakoma, kad viskas jau parašyta, ir jeigu jau kar-toji istorijas, svarbu nebent – kaip jas parašysi. Kokia čia Tavo nuomonė?

Sutinku, kad visais laikais žmonės patyrė tas pačias emocijas ir biologines kančias būti žmogumi, kuris privalo gyventi visuomenėje ir mirti. Ir čia mes kalbame apie tai, ką vadinam meile ir neapykanta, kalbame apie tuos, kurie valdžioje ir kurie bejėgiai prieš likimą. Greičiausiai yra daug istorijų apie tokią nelygybę, kurios susijusios su mūsų dabartine visuomene. Betgi tai dar nereiškia, kad nebėra apie ką rašyti. Viena, mes visuomet galim rasti naujų, efektyvesnių ir dabartinei visuomenei artimesnių būdų apie tai kalbėti arba pasiūlyti naujų sprendimų. Esmė visada išlieka. Tai, kaip mes apie tai kalbame, gali būti nauja. Mechanizmas, apie kurį kalbame, gali atsinaujinti. Taip pat aš manau, kad esmės keičiasi, nes keičiasi ir visuomenė. Žinai, tikriausiai mes labai lėtai keičiamės biologiškai, kinta mūsų pačių evoliucijos sužadintos reakcijos, mūsų polinkis burtis į grupes, dalykai, kurie mums priklauso. Visa tai giliai mumyse įsišakniję ir labai lėtai keičiasi. Tačiau santykis tarp šių dalykų ir visuomenės vertybių, technologijų, informacijos perdavimo greičio nuolat keičiasi. Ir taip turi būti. Jei ne esmės, tai bent mūsų požiūris į jas turi keistis.

Ir tai gali būti tas naujas žvilgsnis, tad mes niekada nepamirškime, jog esame proceso dalis. Taip, meilė visada išliks. Tol, kol nepavirsime bejausmiaisiais robotais, sklendžiančiais pro žvaigždes. Tačiau meilės prasmė, poreikis ir santykis tarp in-

dividų ir bendruomenių nuolatos keičiasi, ar ne? Taigi, viena vertus, visos istorijos jau papasakotos. Tačiau tai tik vienas istorijos apibūdinimas.

Viena labiausiai žinomų Tavo dramų – „Patvirtinimas“ („Confirmation“) – yra skirta vienam aktoriumi. Pjesė gana autobiografiška, be to, spektaklyje (režisuotame Rachel Chavkin) pats ją ir pasakoji. Kaip pasirenki, kiek ir ką atvirai sakyti žiūrovams?

Šio spektaklio patirtis buvo ypatinga, nes tai, ką norėjau nagrinėti pjesėje, nagrinėju bendraudamas su žiūrovais. Todėl nėra prasmės slėpti, kad buvau susitikęs su pagrindiniu dramos veikėju, politiniu ekstremistu. Vadinas, pjesė autobiografinė. Tačiau šiuo atveju nieko neatskleidžiu, nepasakaju savo slapčiausių dalykų, nebent tik asmeninį požiūrį į tai, ką sužinojau. Tad galbūt žiūrovai sprendžia, geras žmogus aš ar blogas, iš to, kaip priimu pateiktą informaciją, kaip į ją reaguju ir gyvenu su ja po to, kai ji man buvo pateikta tokiu patogiu būdu. Bet pabaigoje aš atmetu šio mano kalbinto žmogaus nuomonę. Spektaklis baigiasi labai nuosirdžia nesėkmės išraiška. Net jei aš priimu jį kaip lygiai tokį pat žmogų, koks esu aš. Ir aš suprantu jo požiūrį. Taip pat bandau įsivaizduoti, kaip jausčiausi pritardamas tokioms radikalioms pažiūroms, kokios yra jo pažiūros. Man spektaklis baigiasi mūsų tarpusavio supratimu, tačiau aš vis tiek atmetu savo pašnekovo mąstymą. Suprasti kito požiūrį dar nereikia leisti jam skleistis. Su tuo požiūriu vis dar reikia kovoti.

Ar yra dalykų, kurių negalėtum pasakyti savo žiūrovams?

Ne. Aš niekad nesvarsčiau, ką pasakoti, ar žiūrovai norėtų tai išgirsti. Bet lygiai taip pat aš nesakyčiau žmonėms dalykų, nepadedančių istorijai, kurią noriu papasakoti. Nematau prasmės versti žiūrovus jaustis nejaukiai ir negaliu pakęsti dalykų, kurie provokuoja vien dėl to, kad provokuotų. Tam turi būti priežastis, ir jei ta priežastis pakankamai rimta, nėra nieko, ko negalėtum pasakyti.

Niekada kitiems į galvas nekiščiau to, ko nekiščiau į galvą sau, ir tai nebūtų viena priežasčių, dėl kurios mes susirinkom teatro salėje. Kalbant apie biografines pjeses, manau, turėčiau tą patį taikyti ir savo gyvenimui. Yra dalykų, apie kuriuos papasakoti ant scenos, pabrėžiant, jog „tai mano gyvenimas“, būtų nesąžininga visų su tais įvykiais susijusių žmonių atžvilgiu. Todėl pasistengčiau rasti kitą būdą taip pat paveikti žiūrovus. Manau, įmanoma tai padaryti nerizikuojant kitų žmonių gyvenimais. Man nesvarbu, ką žmonės žino apie mane, bet jaučiuosi atsakingas prieš kitus žmones. Žiūrovams galima sakyti ką tik nori. Jie pasirinko čia ateiti. Tau reikia jausti atsakomybę tik už tai, ką tu sakai ir kodėl tai darai. Kaip tik dėl to, mano nuomone, daugelis teatrinių patyrimų sumaišo ekstremalumą su prasme. Yra daugybė žmonių, kurių kūrybą paveikė Sarah Kane. Ypač tų, kurie tik pradeda rašyti. Čia remiuosi savo patirtimi. Jie klaidingai priima ekstremalius dalykus, kurie nutinka Sarah Kane pjesėse, kaip jų prasmę. Todėl jie rašo ekstremumus, tačiau pamiršta, jog Kane savo pjesėse juos naudojo tam, kad atskleistų esminius dalykus apie žmonių. Ji tai darė la-

Chrisas Thorpe'as ir Gabrielė Labanauskaitė.
Anetos URBONAITĖS nuotrauka

bai subtiliai ir sudėtingai. O jie, pradedantieji, mano, jog dėl tų ekstremalių dalykų mes einame į teatrą, kai iš tiesų jie įvyksta ne šiaip sau, o dėl pjesės sudėtingumo. Žmonės su tavimi nueis ilgą kelią, jeigu jaus, jog tam yra rimta priežastis. Kitu atveju tai tebus teatrinis siaubo filmo variantas. Kas norėtų tai pamatyti?

Atrodo, Tavo mėgstamiausias žaidimas – tai žaidimas su žiūrovais. Kuo jis ypatingas?

Šitas nedidukas žaidimas yra kitoks kiekvieną sykį, tačiau kartais labai aiškiai sakoma: „Klausykit, mes esam teatre, čia yra žmonijos, kurie nėra tikri žmonės. Jie tik skaito savo žodžius“. Vienoje iš pjesių esu labai aiškiai parašęs, kad žodžiai skaitomi be mikrofono. Aktoriai žino savo žodžius, tačiau labai svarbu yra *skaityti* juos. Labai akivaizdus žaidimas: „Šitas kambarys, kuriame esame – ne teatras“.

Ir tada prasideda žaidimas, kiek tikro pasaulio mes įsileidžiam į teatrą. Naujoje pjesėje, kuri pasirodys šiais metais, tai labai akivaizdu. Ten yra scena, kai pristatomas maistas. Pristato jį tikras žmogus. Mes užsisakom maisto, ir spektaklio metu jis yra pristatomas. Taigi niekaip nesuabejosi – aiškiai žaidžiame. Visa pjesė yra apie susikirtimus. Ar iš dalies apie teatro erdvės ir tikro pasaulio susidūrimą. Pjesėje nutinka ir daugiau panašių dalykų. Tačiau, manau, tas žaidimėlis, kurį, kaip pats neseniai supratau, įtraukiu į kiekvieną savo pjesę, nors niekada nedarau to specialiai, yra akimirka, kai kas nors pasako tai, kas skamba kaip metafora, o tada paneigia: „Tai ne metafora“. Šį žaidimą pradėjau atsitiktinai, ir jis man patinka. Manau, patinka dėl gerų ir prastų priežasčių. Viena, tai parodo, jog mes esame linkę ieškoti paslėptų prasmų. Bet kartais tų paslėptų prasmų nėra, o pjesė nėra tokia gudri, kaip mums atrodo. Taip pat tai labai vaikiškas mano noras, kuriam pasiduodu pajutęs, jog lendu į per didelius batus ar darausi pernelyg poetiškas, – tada nukertu tai vienu mirksniu, tardamas: „Žinot, čia tik žmonės, sakantys dalykus, kuriuos parašė kažkoks bičas“. Taigi. Tokie žaidimėliai, bent jau dalis jų. Bet manau, jog šis žaidimėlis pasako apie mano asmenybę kur kas daugiau nei bet kuris rimtas žaidimas.

Koks politinis simbolizmas Tau patinka?

Pjesėse? Net nežinau. Labai įdomus klausimas. Man tai patinka pjesėse, kurios nekalba apie tai akivaizdžiai. Man patinka, kai kūrinys staiga tampa aktualus. Mes nuolatos tai regime Shakespeare'o pjesėse. Jos tokios erdvios, kad galime ten sutalpinti dar daugiau. Mus nuo jų skiria laiko atstumas, tad galime pridėti šių dienų aktualijų. Kartais man lyg ir tingiu, bet kai kada tai gali suteikti pjesei simbolizmo, apie kurį ją rašant niekas net nebūtų pagalvojęs. Ir tai jaudina. Mane jaudina, kai suprantu, kad simbolizuojamas visiškai kitoks dalykas tikrame pasaulyje. Tačiau aš nesistengiu specialiai ieškoti analogijų tarp pjesės veiksmo ir štai dabar gyvenamos situacijos. Žinai, pjesės, kurios elementariausiai sako: „Yra arkliai ir ožiai. Arkliams nepatinka ožiai, ir jie engia juos“. Tuomet išėini į lauką ir supranti, kad arkliai yra viena mūsų visuomenės dalis, o ožiai – kita. „Gyvulių ūkis“ tai puikiai pavaizduoja. Nematau prasmės, kodėl reikia taip stengtis žiūrovams aiškinti tai, kas ir taip aišku. Kam tai dangstyti? Toks simbolizmas man nepatinka. Ir nemanau, kad yra tokių pjesių, tiesiog pateikia elementariausią pavyzdį. Tačiau manau, jog tai gundo.

Po dviejų kūrybinių dirbtuvių dienų norėčiau Tavęs paklausti apie bendradarbiavimą. Įprastas būdas, kai pagal dramaturgų pjeses statomi spektakliai, vis rečiau pasitaiko. Dabar labai mėgstama kartu su režisieriais ir aktoriais kurti tekstą, pradėti nuo nulio, nuo idėjos ir drauge parašyti tekstą spektakliui. Kaip apibūdintumei šį procesą?

Sakyčiau, labiausiai skiriasi požiūris į darbą, kai rašai drauge su kuo nors kitu. Tai, ką išmokai rašydamas su kitu, panaudoji rašydamas vienas. Ir atvirkščiai. Vienas iš dalykų, dėl ko man labai patinka su kuo nors bendradarbiauti rašant, yra tai, jog privalai atsisakyti savo *ego*. Privalai prisipažinti sau, jog tu esi rašytojas ir rašai gana greitai. Ypač kai labai konstruktyviai diskutuoji su kitais žmonėmis. Ir kai ateina laikas pristatyti savo darbą pirmą kartą, kiekvienas į procesą įtrauktas žmogus turi teisę jį keisti. Tai labai skiriasi nuo to, kai rašai visiškai vienas ir niekas negali tau nurodinėti. Tad manau, jog naudinga keisti tokį požiūrį ir labiau kreipti dėmesį į aplinką. Ypač repetuojant turi likti vietos kitų pastebėjimams. Galį išlikti nekvestionuojamas kaip rašytojas, tačiau per repeticijas turi bendradarbiauti.

Be to, kalbant apie atsakomybę rašant drauge su kuo nors kitu, gali būti paveiktas to kito asmens kūrinys, ir man tai patinka, nes darbas stumiamas į skirtingas puses. Lygiai taip pat kaip teksto autorystės dalijimasis tekstui tik padeda. Taip yra todėl, kad, užuot bandęs išrasti naują būdą struktūruoti scenas, – lyg tai, ką darytum, būtų neįtikėtina nauja ir originalu, – naudoji jau esančias struktūras ir jas laužai bei keiti gana laisvai. Tačiau žinai trumpiausią kelią, kaip iki to prieiti. Tai ne dėl tingumo, tai reiškia: „Žinau, kaip tai padaryti“, nebereikia išradinėti dviračio. Dažnai geriausias būdas tai padaryti yra tiesiog leisti dviem žmonėms kalbėtis. Kartais bendradarbiaudamas su kitais vis ieškai originaliausio būdo tai perteikti, nors kaip dramaturgas jau žinai, kaip tai padaryti. Tai paprasta. Tai skatina paprastumą.

Bet yra ir trečias dalykas. Tokios mano dramos kaip „Pavirtinimas“ ir „Skausmo forma“, mano nauja pjesė apie chroinišką skausmą, kuri pasirodys šiomet – jas parašiau aš. Kai šie veikalai išleidžiami knygos pavidalu, ji skelbia: „Parašyta Chriso Thorpe'o“, tačiau viršelis skelbia pridurdamas: „bendradarbiaujant su režisierė Rachel Chavkin“. Taigi, aš esu rašytojas, man priklauso autorystė, tačiau pjesė neegzistuoja, jei nebūčiau artimai bendradarbiavęs su kita spektaklio kūrėja. Taip pat su žmonėmis, su kuriais kalbėjau atlikdamas tyrimą, akademiniais tam tikrų temų specialistais. Jie irgi prisidėjo prie teksto, kurį aš sukūriau. Taip, tas tekstas priklauso man, aš esu jo autorius, tačiau idėjos ir iššūkiai, su kuriais teko susidurti jį kuriant, be abejonės, susiję su bendradarbiavimu.

Ar dažniausiai pradedi dirbti su režisieriumi, o likusi komanda prisideda vėliau?

Priklauso nuo situacijos. Jei rašau teatrui, tai tikrai dirbsiu kartu su režisieriumi. Bent jau bandysiu. Kartais rašau pjesę, o bendradarbiauti su teatru ir režisieriumi imi vėliau. Tai skirtinga kiekviename projekte, tačiau visi mano rašomi dalykai labiau primena pasirodymus nei pjeses. Kur kas labiau priimta, kad gali pasitikėti žmonėmis, įtrauktais į kūrybinį procesą. Aleksas sukurs dekoracijas, tad bus dalis spektaklio. Kažkas rašys, kažkas vaidins. Labiau neįprasta parašyti pjesę ir atiduoti kitiems žmonėms, kad ją inscenizuotų. Visi yra įtraukti į procesą nuo pradžios iki galo. Ir žmonės, kurie imasi projekto, dažniausiai būna tie, kuriuos matai scenoje.

Vėlgi, kiekviename teatre vis kitaip. Priklauso nuo teatro ir kaip anksti procese pradedi dirbti su režisieriumi. Kartais tai kur kas įprastesnis procesas, kaip, pavyzdžiui, „Beovulfė“, kuris pasirodys šiais metais, ir „Pergalės aplinkybė“, – kai pirmiausia buvo parašytos pjesės ir tik tada atsirado režisieriai. Abiem atvejais man pasisekė, kad režisuos žmonės, kurių ir tikėjau. Dar tradiciškiau būtų parašyti pjesę ir atiduoti ją teatrui, o tuomet kas nors nuspręstų ją režisuoti. Net nežinau. Idealiame pasaulyje visi su spektakliu susiję žmonės nuolatos būtų įtraukti į procesą ir turėtų savą santykį su tekstu ir pasirodymu.

Kokie naratyvai Tau yra priimtini, o kurie vis dar kelia abejonių?

Manau, aš visad vengčiau... visad stengiausi vengti aktualijų. Tam tikros politinės padėties ar socialinio fenomeno dramatinizavimo. Tai nereiškia, jog mano darbai su tuo nesusiję. Šiuo metu rašau pjesę vienam Mančesterio teatrui ir visa, ką buvau parašęs, išmečiau į šiukšliadėžę po „Brexit“ balsavimo. Ir ne todėl, kad pjesėje būtų minimas šis referendumas. Aš nebandžiau atspėti, kokie bus rezultatai, nes jie buvo visiškai priešingi. Tačiau, manau, būtina pripažinti, kad pasaulis pasikeitė, ir tai nebe tas pats pasaulis, kuriame pradėjau pjesę. Tačiau tikrai nemanau, jog rašyčiau pjesę apie „Brexit“ mechanizmą. Aš bėgčiau nuo to. Tai nėra tai, kas mane konkrečiai domina. Yra dramaturgų, kurie rašo apie tai ir daro tai puikiai. Tačiau aš nesu vienas jų. Nesu taip susidomėjęs, nors žinau, jog tai vertinga. Tiesiog negalėčiau to padaryti. Arba

galėčiau tai padaryti, nes mane tai ne itin domina. Kas žino. Galbūt aš bėgu dėl gebėjimų trūkumo. Todėl man tai atrodo kaip siužetas, kurio aš tiesiog nesiimčiau. Tai turi ir plusų, ir minusų. Pavyzdžiui, mano pjesė, rodyta „Royal Court“ teatre, buvo parašyta prieš Trumpui tampant prezidentu, kai atrode, jog Trumpas tikrai nelaimės rinkimų. Tačiau joje nagrinėjamos temos, susijusios su informacijos srautu. Ir su politine agresija, kuri aktualesnė dabar, nei tada, kai rašiau pjesę. Taigi – man pasisekė. Tačiau taip pat manau, jog ji bus aktuali ateityje, kai aplinkybės pasikeis. „Patvirtinimas“ buvo parašytas prieš kurį laiką, tačiau Britanijos rinkimų fone, kai imame kalbėti apie politiką ir kai vienas su kitu aptariame ją ir radikaliuosius dešiniuosius. Tačiau nors ir neminiu tų įvykių pjesėje, ji aktuali dėl dialogo, be kurio neapsieisi. Ji naudinga. Tai padeda pjesėms.

Jei nesigilini į šių dienų aktualijas, tuomet kuri pjeses apie žmonių elgesį, kuris visada svarbus. Bloga tai, kad labai gundaisi neturėti konkrečios temos. Manau, kad galima nekalbėti apie aktualijas, tačiau gilintis į žmonių elgesį ir bendravimą bei psichologiją. Ir čia būtinas tam tikras konkretumas, kitu atveju kalbėsi bendromis frazėmis. O tai jau tarsi kokia nors „Coldplay“ daina. Jų dainos man yra prasčiausia literatūros forma. Jų žodžiai tokie nekonkretūs. Visi apie nepasitenkinimą meile ar jos ilgesį. Niekas niekada nenori parašyti ko nors panašaus į „Coldplay“ dainų žodžius.

Reikia rašyti kaip Michaelui Jacksonui?

Akivaizdu, jog kaip Michaelui Jacksonui. Tarp jų didžiulis skirtumas. Pavyzdžiui, „Coldplay“ dainą „Clocks“ arba „Speed of light“ kūrėjai pasirenka kaip didžiulį konceptą ir įpina jį į silpnai sudėliotą istoriją apie ilgesį. Palyginkim su Jacksono „Billie Jean“. Tai kaip tik tas skirtumas, apie kurį kalbu. Tu klausaisi „Billie Jean“ ir iškart supranti, apie ką ta daina, net jei nežinai konkrečios situacijos. Tu esi toje situacijoje, klausydamasis tokios muzikos. Man patinka toks palyginimas. Jis labai geras.

Minėjai, jog su viena pjesių, kuri greit pasirodys, vis dar reikia padirbėti. Tad kada pjesė būna baigta? Koks Tavo užbaigimo procesas?

Jei ji tampa pasirodymu, vadinasi, ji baigta. Priešingu atveju ji niekada nebūna baigta, nes visad kils minčių, kaip ją pagerinti. Bet galima sakyti, kad pjesė yra baigta tuomet, kai ji būna išleidžiama knygos pavidalu. Ir aš su tuo sutinku, kadangi ji išleidžiama tokia, kokią tau jauku leisti kitiems skaityti. Tad bent jau tuo metu tai turi būti geriausia išraiška to, ką nori ta pjesė pasakyti. Tačiau net jei ji publikuota, o aš vis dar vaidinu ją, jaučiuosi turintis teisę ir privalantis keisti ir pritaikyti vietoms, kurios bus vis kitokios kiekvieną vakarą.

Kartais manai, jog drama baigta, nes pamatei ją scenoje. Man ji baigta, kai pasirodo knygos pavidalu. Pjesė baigta, kai nebebabundu naktį galvodamas apie ją. Kai galiu apskritai apie ją nebegalvoti. Galima sakyti, kai baigiasi santykiai. Santykiai baigti, kai vienas žmogus išeina, tačiau iš tiesų jie būna baigti kur kas anksčiau – kai apie juos nebegalvoji. Tai nereiškia, jog nenori į juos grįžti, tai reiškia, jog jau susitaikei

su tuo ir pasakei viską, ką norėjai. kažkas tokio. Nežinau. Sunku atsakyti į šį klausimą, kadangi su kiekviena pjesė yra kitaip.

Susidaro įspūdis, kad žiūrovai yra akivaizdus Tavo pasirodymų partneris. Tokiais atvejais net ir monologai gali virsti dialogais.

Taip, tuo atžvilgiu, kad aš jiems užduodu klausimus ir prasideda mūsų dialogas. Arba kalbu su jais taip, kaip jie kalbėjosi su manimi, paverčiu juos savimi ir parodau artumą visiems esantiems kambaryje ir konkrečiai tam žmogui, kuriam kalbu. Manau, tai labai akivaizdus būdas man, kaip dramaturgui ir aktorui, pasitelkti publiką. Bendradarbiauti su jais ne išnaudojant. Nemanau, kad žiūrovams geriausia tyliai sėdėti tamsoje. Gali būti tylus, dėmesingas ir neapgautas tamsos. Net vienas paprastas klausimas gali sukurti santykį, tačiau kaip rašytojas turi nuspręsti, kiek dėmesio tai turi sutelkti. Ir kiekviename spektaklyje tas dialogas skiriasi. „Patvirtinime“ tai yra skirta santykio su publika užmezgimui. Taip pat man labai patinka tokius dialogus su publika įtraukti į pjeses, kadangi teatras suteikia prabangą kiekvieną vakarą turėti kitus žiūrovus. Tai tiesiogine žodžio prasme visiškai kiti žmonės. Tad nereikia kartotis, o tiesiog įtraukti į pjesę. Man kaip aktorui dėl to niekada nebus nuobodu, man visuomet reikia reaguoti į žiūrovus. Ir kas vakarą tai skiriasi, kadangi aš reaguojau į skirtingus atsakymus. Manau, jog rašytojas negali parašyti tos reakcijos – net jeigu parašo, jog ji turi būti. Aš taip ir darau. Sakau tai taip pat kiekvieno pasirodymo metu.

Tačiau, viena vertus, tai improvizacija, kita vertus – ji labai griežtai sudėliota. Pavyzdžiui, Ifigenijos kvarteto herojinė versija, kurią pernai parašiau „Gate“ teatrui. Ji sudaryta iš 204 eilučių. Ifigenija pasakoja iš choro perspektyvos, ir idealiau atveju kiekvienas žodis turi būti pasakytas tam tikra tvarka. Tekste ir jo struktūroje nėra vietos improvizacijai. Idealu, jei pasirodymo metu kiekvienas žodis pasakomas tobulai. Tačiau tuo pat metu tikimasi, jog tekstas tėra dalis istorijos. Kas paverčia spektaklį gyvu, yra tai, jog aktoriai puikiai moka savo žodžius, sako juos automatiškai, ir jie išlaisvina juos. Nes aktoriai žvelgia į publiką ir kiekvieną vakarą mato skirtingus žmones. Ir reaguoja į tai. Net tuomet teksto struktūra negali keistis. Manau, tekste turi būti suvokimas, jog salė, atmosfera, oras, žmonės salėje nuolatos kinta. Vienas būdų suteikti sau tokią laisvę – būti labai disciplinuotu rašytoju arba aktoriumi ir parašyti tas 204 eilutes, kuriose kiekvienas žodis turi savo vietą. Kitas būdas yra sukurti akimirka, kai nustoja galioti visos taisyklės, ir tuomet, ko nors paklauses žiūrovų, gali toliau tęsti. Abiem atvejais rašytojas žino, jog kuria žiūrovams. Jie labai skirtingi, tad reikia pasirinkti tinkamą formą pjesės temai išreikšti.

Dėkoju už pokalbį

Chrisą THORPE'Ą kalbino
Gabrielė LABANAUSKAITĖ

Pokalbį iš anglų kalbos į lietuvių kalbą vertė
Živilė ZABLACKAITĖ